

2018 Dünya Tiyatro Günü Mesajı – Afrika

Were Were Liking, Fildişi Sahili

(yazar, şair, tiyatro yazarı, ressam, yönetmen, oyuncu, rap şarkıcısı)

Bir gün

Bir insan aynanın (seyirci) karşısına geçip kendine sorular sormaya,

Bu sorulara cevaplar bulmaya ve yine aynı aynanın (kendi seyircisi) önünde

Kendini eleştirmeye, kendi sorularıyla ve cevaplarıyla dalga geçmeye

Bunlara gülmeye veya ağlamaya, önemli değil, ama sonunda

Bu soluklanma ânını ve olanağını kendisine tanıdığı için

Aynasını (seyircisi) selamlamaya ve kutsamaya karar verir.

Şükran ve saygısını göstermek için eğilerek selamlar onu.

Benliğinin derinlerinde aradığı Barış'tı,

Aslında kendisiyle ve aynasıyla barışı arıyordu:

O Tiyatro yapıyordu...

O gün konuşuyordu...

Kusurlarını, çelişkilerini ve çarpıklıklarını küçümseyerek,

İnsanlığını kirleten alçaklıklarını

Nice felakete yol açan sahtekârlıklarını

Mimikleri ve vücut büklümleriyle eleştiriyordu,

Konuşuyordu...

Kendini aşmasını sağlayan atılımlarına,

Yücelik, güzellik özlemlerine hayranlık duyuyordu

Kendi düşünceleriyle kurabileceği

Kendi elleriyle şekillendirebileceği

Daha iyi bir varoluş, daha iyi bir dünya özlemi...

Bakarken aynadaki aksine, ah eğer isteseydi, dedi
Eğer paylaşıydılar kendisi ve aynadaki aksi bu isteği...
Ama biliyor: Onun yaptığı iş Temsil,
Biraz alay, çokça hayal,
Ama aynı zamanda zihinsel bir eylem söz konusu
Kuruyordu dünyayı ve yeniden kuruyordu
O Tiyatro yapıyordu...

Suçlayan sözleri ve jestleriyle
Her türlü umudu baltalasa bile
İnandırmaya çalışıyordu var gücüyle
Her şey ama her şey o akşam, orada olup bitecekti
Onun çılgın bakışlarıyla,
Tatlı kelimeleri,
Kurnaz gülümsemesi
Tadına doyulmaz mizahıyla
Yaralarken de yaraları sararken de
Mucizevi bir cerrahi müdahale olan sözleriyle.
Evet, o Tiyatro yapıyordu...

Ve bizde, Afrika'da,
Özellikle benim geldiğim Kamit¹ bölgesinde
İnsan her şeyle alay eder, hatta kendisiyle de
Her şeye gülünür, hatta yas tutup ağlarken bile
Toprak bizi hayal kırıklığına uğrattığında

¹ Kamita'nın, "Siyahlar Ülkesi"nin, bugün "Afrika" adı verilen kıtanın sakini. Kamit aynı zamanda dünyaya, diasporalara dağılmış durumdaki tüm Afrika doğumluları ve onların soylarından gelenleri; ayrıca bu bölgenin ilk dinine göre ibadet edenleri de ifade eder.

Bineriz tepesine Gbegbe² veya Bikutsi³ ile

Ürkütücü masklar yontarız

Glae'ler,⁴ Vabele'ler⁵ veya Poniugo'lar⁶

Döngüleri ve zamanları bize dayatan

Değişmez Prensipleri canlandırmak için

Ve kuklalar yaparız

Sonunda Yaraticılarını temsil edip

Oynatıcılarını da köleleştirir,

Tıpkı bizler gibi.

Ağızlarından dökülen sözlerin

Yelkenlerini şişirerek şarkılar ve zikirlerle

Kutsalı fethettiler ritüeller yaparız.

O ayinlerdeki danslar esriktir

İman çağrıları ve efsunlu sözler yükselir

Ama kahkahadan kırılırız yine de

Kutlamak için yaşam sevincini.

Ne kölecilik, ne sömürgecilik asırlarca süren

Ne ırkçılık, ne ayrımcılık,

Ne sonu gelmez, adı konmaz ceza çağları

² Gbegbe, Fildişi Sahili'nde Bete'ler Ülkesi'nin geleneksel bir dansıdır; kutlama veya yas tutma törenlerinde sık sık yapılır. Tüm Bete köylerinde yapılan bu dans, Fildişi Sahili'nin bu Ortabatı bölgesinin dışına da yayılmıştır.

³ Bikutsi = a) Kut: "vurmak; b) si: "toprak". Güney Kamerun'dan Fan Beti menşeli bir dans; ilk başlarda Toprak Ana'dan bir şey, mesela daha iyi mahsul, daha iyi bir hava durumu, birtakım felaketlerin sona ermesi, vb istemek gerektiğinde kadınlar tarafından yapılırdı ve bu dans esnasında, toprağın aklını başına getirmek için ayaklarla yere güçlü bir şekilde vurulurdu. Bu dans bugün bütün ülkeye yayılmıştır, çünkü gençlik tarafından benimsenmiştir. Ayrıca uluslararası yıldızlar sayesinde ünü ülke sınırları dışına da taşmıştır.

⁴ Glae: Fildişi Sahili'nin batısında yaşayan Ve ve Vobe halklarının masklara dayalı dinsel sistemi. Çoğu ürkütücü olan masklardan oluşan bir hiyerarşi, bu halkların tüm inançlarının ve toplumsal örgütlenmelerinin temelini teşkil eder.

⁵ Vabele: Fildişi Sahili'nin kuzeyindeki Senufo dinsel sistemi içinde yer alan masklardan biri. Ağzından alevler saçan Sırtlan başlı Vabele, bilgi ve iktidarı temsil eder. Félix Houphouët Boigny (Fildişi Sahili'nin ilk cumhurbaşkanı) Üniversitesi'nin de amblemidir.

⁶ Poniugo: Senufo dinsel sisteminden bir diğer mask; kutsal ormanların içinde yapılan ve tüm topluma yön veren Poro erginlenme törenine dayanır.

Boğamadı, koparamadı

İnsanlığın Anası ve Babası olan Ruhumuzdan

O yaşam sevincini.

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Afrika'da da

Tiyatro yapılıyor.

Ve İTİ'ye adanmış bu özel yılda,

Barış mesajını taşımak üzere

Tiyatronun Barış Mesajını taşımak üzere

Kıtamızı temsil ettiğim için

Çok mutlu ve onurluyum.

Çünkü kısa süre öncesine kadar

En küçük bir rahatsızlık veya eksiklik hissedilmeden

Dünyanın kolaylıkla gözden çıkarabileceği söylenen bu kıtanın

Sahip olduğu kadim rol bir kez daha teyit edildi

Afrika İnsanlığın Anası ve Babasıdır dendi.

Ve tüm dünya akın ediyor buraya şimdi...

Sonuçta herkes huzuru bulmak için

Ana baba kucağına koşar, değil mi?

İşte bu sıfatla tiyatromuz tüm insanları

Ve özellikle de tiyatro sözünü, düşüncesini ve eylemini paylaşanları

Kendilerine ve birbirlerine her zamankinden daha çok saygı duymaya

Her insanın içinde daha iyi bir insanlık parçası kazanma umuduyla

En hümanist değerleri öne çıkarmaya çağırıyor:

Böyle bir insanlık akli ve anlayışı yeniden hâkim kılacaktır.

Ve bu, insan kültürlerinin en etkililerinden biri olan,

Tüm sınırları silen tiyatro ile başarılacaktır...

Tiyatro en diğerkâm kültürlerden biridir, çünkü her dili konuşur,

Tüm uygarlıkları kapsar, tüm idealleri yansıtır,

Tüm yüzleşmeler, karşılaşmalar içinde

Aslında birbirlerini daha iyi tanımaya,

Huzur ve barış içinde birbirlerini sevmeye çalışan

İnsanlar arasındaki derin birlik duygusunu ifade eder.

Temsil, tiyatronun insanları birlikte güldürme ve ağlatma gücünün;

İnsan yeniden insanlığın en büyük zenginliği olsun diye

Cehaletlerini azaltıp bilgilerini artırma gücünün

Önümüze koyduğu eylemlilik görevine çağırırken bizi, katılıma dönüştür.

Tiyatromuz UNESCO tarafından onca vazedilen

Tüm bu hümanist ilkelerin, tüm bu yüksek erdemlerin,

Halklar arasındaki tüm bu barış ve dostluk fikirlerinin

Yeniden incelenip, yeniden değerlendirilmesini öneriyor;

Böylece bugün yarattığımız sahne eserlerinde vücut bulacak

Bu fikirler ve ilkeler bizzat tiyatro yaratıcıları için temel bir ihtiyaç

Ve derin bir düşünce halini alırlarsa

O zaman yaratıcılar bunları seyircileriyle daha iyi paylaşacaklardır.

İşte bu nedenle, Ustamız Kindack⁷ Ngo Biyong Bi Kuban'ın⁸ tavsiyelerini ele alan son oyunumuz "Ağaç Tanrı" da şöyle deniyor:

"Tanrı bir Büyük Ağaç gibidir,

⁷ Kindack: Tam karşılığı, "Tavsiyeler Sahibesini"; anaerkil düzenin kadın önderlerine bu unvan verilir. Orta Kamerun'daki Bassa ülkesinin dinsel sistemi olan Mbock veya Mbog'da erginlenerek belli bir bilgelik düzeyine erişen kadınlara verilen bu unvan, erkekler için kullanılan Mbombock'un kadınlardaki karşılığıydı.

⁸ Ngo Biyong Bi Kuban: Biyong'un kızı, Kuban'ın oğlu. Beni bu yola sokan, bana el veren büyükannemin adı. "Ki-Yi-Mbock" bilgisine son sahip olanlardan biriydi; ondan aldığım bu bilgiyi aktarma görevini de üstlendim ve otuz yılı aşkın bir süredir bunu devam ettiriyorum.

Her birimiz, nereden baktığımızı bağı olarak,
Onun sadece bir yanını algılayabiliriz:
Ağacın üzerinden uçan sadece yaprakları
Ve mevsimine göre, açan çiçekleri veya yetişen meyveleri görür.
Toprağın altında yaşayan kökler hakkında daha fazla bilgi sahibidir
Sırtını ağaca yaslayanların bilgisi
Sırtlarındaki histen kaynaklanır.
Farklı yönlerden gelenler
Tam karşıdan bakanların erişemeyecekleri şeyleri görebilirler
Bazı ayrıcalıklılar ağacın özü ile kabuğu arasındaki sırrı çözeceklerdir
Ve bazıları da ağacın iliğindeki en mahrem bilgiye erişeceklerdir
Ama her birimizin algısındaki yüzeysellik
Veya derinlik ne olursa olsun
Hiç kimse, bizzat bu tanrısal ağaca dönüşmediği sürece,
Tüm bu farklı yönleri bir anda ve bir arada algılayamaz.
Zaten ağaca dönüştüğünde, insan değildir artık.

Dünyanın tüm tiyatroları birbirlerine hoşgörü ile yaklaşıp
Birbirlerini kabul etsinler
Böylece İTİ'nin küresel amacına daha iyi hizmet etsinler
İTİ'nin bu 70. yaş gününde,
Tiyatronun da güçlü katkısıyla
Dünyada artık daha çok Barış olsun.

Çeviren: Ali Berkay